

Střetu veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti a výkonu rodičovských práv vazebně stíhaného rodiče

Vazba jako zajišťovací institut zajišťuje dosažení účelu trestního řízení podle § 1 odst. 1 trestního řádu, takže její uvalení musí sloužit k tomu, aby tento účel nebyl v rozporu s veřejným zájmem zmařen nebo aby jeho dosažení nebylo neodůvodněně ztíženo. V takovém případě nelze na rozdíl od výkonu trestu (§ 322 trestního řádu) uvažovat o odkladu výkonu vazby ani v případě námitky péče o nezletilé dítě (§ 28a zákona č. [293/1993](#) Sb., o výkonu vazby, ve znění zákona č. [52/2004](#) Sb.). Z čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny lze dovodit požadavek, aby veřejná moc při jinak přípustném zásahu do rodinného života a rodičovských práv přihlížela rovněž k tomu, že trestně stíhaný rodič nezletilého dítěte je součástí ústavně chráněného institutu rodiny, takže zásah do této jeho ústavní pozice, zejména do práva nebýt odloučen od svého dítěte, by měl být odůvodněn podle principu proporcionality. V případě, kdy nelze uvalení vazby na rodiče nezletilého dítěte z legitimních důvodů nejen odložit, nýbrž ani nahradit jiným mírnějším prostředkem, nutno věc posoudit také z hlediska tzv. nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 a 9 Úmluvy o právech dítěte ve spojení čl. 10 Ústavy České republiky. Jestliže obecné soudy tuto otázku pominou, poruší tím rovněž právo matky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 2/18 ze dne 9.5.2018)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky T. T. V., t. č. Vazební věznice Olomouc, zastoupené JUDr. V.N., advokátkou, sídlem O., proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. listopadu 2017 sp. zn. 1 To 590/2017, 1 To 592/2017 a usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 10. října 2017 č. j. 0 Nt 3517/2017-37, za účasti Krajského soudu v Ostravě a Okresního soudu ve Frýdku-Místku, jako účastníků řízení, tak, že usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. listopadu 2017 sp. zn. 1 To 590/2017, 1 To 592/2017 a usnesením Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 10. října 2017 č. j. 0 Nt 3517/2017-37 došlo k porušení stěžovatelčina ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem nebýt odloučena od svých dětí podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a presumpcí neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. listopadu 2017 sp. zn. 1 To 590/2017, 1 To 592/2017 a usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 10. října 2017 č. j. 0 Nt 3517/2017-37 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, jimiž bylo dle jejího tvrzení porušeno její ústavně zaručené právo na ochranu soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dále právo na ochranu rodičovství a rodiny podle čl. 32 odst. 1 Listiny, právo na ochranu dětí a zákaz jejich odloučení od rodičů podle čl. 32 odst. 4 Listiny, ústavní zásada presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny, jakož i práva vyplývající z čl. 4 odst. 4 Listiny.

2. Z obsahu vyžádaných soudních spisů Okresního soudu ve Frýdku-Místku (dále jen "okresní soud") sp. zn. 0 Nt 8031/2017 a 0 Nt 3517/2017 se podává, že stěžovatelka byla usnesením okresního soudu ze dne 22. 6. 2017 č. j. 0 Nt 8031/2017-38 vzata spolu s dalšími pěti obviněnými do vazby z důvodů uvedených v § 67 písm. a), b) a c) zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatelka byla obviněna z toho, že se, stručně řečeno, podílela na činnosti organizované skupiny za účelem pěstování velkého množství marihuany. Byla přitom vzata do vazby v pokročilém stadiu těhotenství (termín porodu byl stanoven na 27. 7. 2017). Ze spisu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2467/17 pak bylo zjištěno, že stěžovatelka dne XX porodila syna. Krátce po porodu byla převezena zpět do výkonu vazby, zatímco dítěti byla zajištěna náhradní rodinná péče (dle vyjádření stěžovatelky je v současné době v péči prarodičů). Stěžovatelka proti tomuto postupu podala ústavní stížnost, kterou však následně vzala zpět a Ústavní soud tedy řízení o ní dne 23. 8. 2017 zastavil. V aktuálně podané ústavní stížnosti stěžovatelka poukazuje na to, že starší ústavní stížnost vzala zpět z důvodu obav o blaho a zdraví novorozeného syna. Pokud by byl tento s ní umístěn v běžné vazební věznici, mohl by se, jakožto neočkované dítě, snadno infikovat a strádat i nedostatkem podnětů. Dalším důvodem bylo, že stěžovatelce byly po jejím návratu z porodnice nasazeny medikamenty, které zamezují tvorbě mateřského mléka.

3. Dne 17. 9. 2017 podala stěžovatelka žádost o propuštění z vazby na svobodu. Argumentovala v ní především zájmem svých dětí. Stěžovatelka je mimo novorozeného syna ještě matkou tříleté dcery (nar. XY). Uvedené žádosti Krajské státní zastupitelství v Ostravě nevyhovělo a postoupilo ji okresnímu soudu. Ten napadeným usnesením stěžovatelčinu žádost zamítl. V jeho odůvodnění obsáhle uvádí důkazy, na jejichž základě dovozuje trvání důvodného podezření, že se trestné činnosti dopustila mimo jiné i stěžovatelka. Trvání nutnosti tzv. útěkové vazby pak okresní soud dovozuje v první řadě z hrozícího trestu odnětí svobody (10 až 18 let), jež odůvodňuje obavou, že by stěžovatelka mohla trestní stíhání mařit. Tomu přispívá i vysoká organizovanost celé skupiny. Rodinné vazby (dětí a prarodiče stěžovatelky) nejsou na překážku útěku, neboť mohou stěžovatelku následovat. Ke stěžovatelčině argumentaci ochranou práva rodinného života a zájmů obou dětí okresní soud konstatoval, že na tyto zájmy měla stěžovatelka myslet daleko dříve. Stav, kdy není schopna pečovat o své děti, způsobila stěžovatelka sama páchaním závažné trestné činnosti. Stejně tak jsou dány i důvody pro trvání tzv. předstížené vazby, neboť tato skupina s trestnou činností neustala ani po odhalení jedné z pěstíren, ale pokračovala v ní na jiném místě. Trestná činnost měla být páchána dlouhodobě a měla být podstatným zdrojem příjmů stěžovatelky a jejího manžela.

4. Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka stížnost, kterou Krajský soud v Ostravě (dále jen "krajský soud") zamítl napadeným usnesením. V podstatných částech přitom odkázal na odůvodnění okresního soudu. Ani krajský soud nemá pochybnosti o tom, že stěžovatelka by si v případě propuštění na svobodu počínala tak, aby se vyhnula trestnímu stíhání a potrestání. Mateřská dovolená a podnikání nejsou skutečnostmi, které by tuto hrozbu snižovaly. V případě dlouhodobého odsouzení by stěžovatelka péči o děti stejně nemohla v plném rozsahu realizovat. Při odůvodnění tzv. předstížené vazby zopakoval krajský soud dříve uvedené závěry. S argumentací ohledně zásahu do práva na rodinný život se dle krajského soudu dostatečně vypořádal soud okresní. Ze zákona nelze dle krajského soudu dovodit, že stěžovatelka by měla být propuštěna na svobodu toliko z důvodu rodičovského vztahu ke dvěma dětem.

II. Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá nedostatečnost odůvodnění napadených rozhodnutí. Jde-li o tzv. útěkovou vazbu, ta nemůže být odůvodněna pouze délkou hrozícího trestu odnětí svobody. Stěžovatelka se nikdy v minulosti nepokusila uprchnout či skrývat. Za nesprávný pak považuje i argument o její možnosti utéci do Vietnamu, neboť žije od roku 2003 v České republice (přijela za otcem) a ve Vietnamu již žádnou rodinu nemá. Uvalení útěkové vazby toliko pro odlišnou národnost

považuje stěžovatelka za protiústavní. Stejně nepřipustný je argument o nedostatku pracovního poměru v České republice, neboť stěžovatelka je na mateřské dovolené, a to se dvěma dětmi. Bydlení a finanční výpomoci se jí dostává od rodiny. Jde-li o vazbu předstížnou, zdůraznila stěžovatelka svoji bezúhonnost a legální zdroje příjmů, částečně státních příspěvků a částečně ze zaměstnání jejího manžela. Po propuštění z vazby by stěžovatelce mohli vypomoci další rodinní příslušníci. Pokračovat ve stíhané trestné činnosti by stěžovatelka rovněž nemohla.

6. Především však stěžovatelka spatřuje protiústavnost napadených rozhodnutí v tom, že nezohlednily a neupřednostnily zájem jejích nezletilých dětí a stěžovatelčino právo na rodinný život nad zájmem na uplatnění fakultativní vazby, jež může být navíc nahrazena jinými, mírnějšími instituty. S přihlédnutím k principu presumpce nevinny je třeba vzít v potaz, že stěžovatelka nemusí být na konci trestního řízení odsouzena, avšak výkonem vazby vzniká na uvedených zájmech i tak nenapravitelná újma. Obecné soudy dle stěžovatelky nepostupovaly v souladu se zásadou zdrženlivosti a respektem nejen k jejím právům, ale i k právům jejích dětí. I jejich zájmy je dle stěžovatelky nutné ve vazebním řízení zvažovat. Podle mezinárodních závazků je pak možné dítě od rodičů oddělit pouze soudním rozhodnutím, a jen, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Pro několikaměsíčního syna (narozeneho v průběhu výkonu vazby a odděleného od stěžovatelky v podstatě hned po porodu) je přítomnost stěžovatelky nenahraditelná. Již způsobenou újmu na citovém vývoji dítěte lze však ještě částečně napravit. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhl, aby Ústavní soud napadená rozhodnutí zrušil.

III. Vyjádření ostatních účastníků řízení a replika stěžovatelky

7. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a dal příležitost stěžovatelce k replice.

8. Oba účastníci řízení se k ústavní stížnosti vyjádřili shodně tak, že zcela odkázali na napadená rozhodnutí. Krajský soud současně navrhl, aby byla ústavní stížnost odmítnuta.

9. Stěžovatelka následně využila svého práva k replice, ve které uvedla, že vedle práva na rodinný život soudy rovněž porušily její právo na spravedlivý proces a ústavní zásadu presumpce nevinny. To stěžovatelka dokládá částí odůvodnění napadeného usnesení okresního soudu, který na stěžovatelčinu námitku ohledně porušení práva na rodinný život reagoval tak, že je to právě stěžovatelka, která svým páčáním trestné činnosti zapříčinila svou neschopnost starat se o své děti. Stěžovatelka je soudem stavěna do pozice odsouzené. Usnesení krajského soudu pak předjímá stěžovatelčin budoucí pobyt ve vězení.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

11. Po zvážení všech výše uvedených skutečností dospěl Ústavní soud k závěru, že je ústavní stížnost důvodná v té části, ve které stěžovatelka namítá zásah do svých rodičovských práv a porušení

ústavní zakotvené zásady presumpce nevinoty. Co se týče samotného rozhodnutí okresního soudu a jeho přezkumu krajským soudem, nebyla shledána ústavní stížnost důvodnou. Lze tak konstatovat, že ústavní stížnost se týká několika rovin ústavní pozice stěžovatelky, přičemž vlastní rozhodnutí o vazbě jako takové ob stojí v části odůvodňující vazební důvody, nikoli však v části, ve které se měly obecné soudy vypořádat s ústavní pozicí stěžovatelky jako matky novorozence dítěte.

12. Ústavní soud tak přisvědčil argumentaci obecných soudů stran stěžovatelčiných námitek, směřující proti podstatě odůvodnění napadeného vazebního rozhodnutí z hlediska naplnění podmínek tzv. útěkové a předstížené vazby. Odůvodnění skutkových závěrů napadených rozhodnutí odpovídá ústavním požadavkům kladeným na vazební rozhodnutí. Závěry soudů jsou opřeny o zevrubné hodnocení klíčových zjištěných skutečností, jež stěžovatelka konečně ani nijak nerozporuje. Jsou to právě soudy, provádějící hlavní důkazy v souladu se zásadou přímosti, které jsou nejlépe způsobilé vyhodnotit reálné riziko skutečností, na něž pamatují jednotlivá ustanovení § 67 trestního řádu. V tomto směru jsou napadená rozhodnutí odůvodněna zcela standardním způsobem a nevykazují žádné známky libovůle. Ústavní soud tedy neshledal zásadní nedostatky v závěru, že u stěžovatelky hrozí riziko uprchnutí nebo pokračování v trestné činnosti [srov. § 67 písm. a) a c) trestního řádu], jako spíše ve způsobu, jakým obecné soudy (a ostatní orgány činné v trestním řízení) s tímto svým hodnocením dále naložily v konfrontaci s mimořádnými okolnostmi daného případu. Z ústavněprávního hlediska tak jejich závěr, že u stěžovatelky existuje dostatečně prokázaná hrozba nežádoucího chování, není v rozporu s kautelami ochrany osobní svobody a řádně vedeného soudního řízení.

13. K jinému závěru však musel Ústavní soud dospět při posouzení toho, zda státní moc na tuto zcela mimořádnou situaci adekvátně a ústavně konformně reagovala. Zde jde především o posouzení střetu dvou ústavních zájmů. Jedním je ochrana řádného průběhu trestního řízení (a dalších zájmů jako např. ochrana společnosti a obětí před další trestnou činností), soudy jednoznačně upřednostněná, která stojí v kolizi s výkonem ústavního práva stěžovatelky pečovat o své malé děti, doplněného ještě silnějšími zájmy obou dětí být v nejlepší možné péči. Na tento závažný problém poukazovala stěžovatelka téměř od počátku svého trestního stíhání. Kupříkladu v Odůvodnění stížnosti proti usnesení o vzetí do vazby (viz č. j. 0 Nt 8031/2017-74) mimo jiné uvádí, že dle jejích informací probíhá porod vazebně stíhané ženy tak, že je v okamžiku počátku porodu odvezena do porodnice, odkud je bezprostředně po jeho skončení převezena bez dítěte zpátky do věznice. To stěžovatelka označuje za postup nehumánní, nepřiměřený a drastický, s nenapravitelnými následky, a to zejména pro dítě. Na uvedené tvrzení stěžovatelky Ústavní soud na tomto místě poukazuje proto, že orgány činné v trestním řízení (zejména pak státní zástupce a soudy) si musely být problémů, spojených s oddělením stěžovatelky od jejího syna, vědomy dokonce s předstihem (předmětná stížnost byla podána měsíc před porodem). Po porodu pak k oddělení stěžovatelky a dítěte skutečně došlo způsobem popsáním v části I tohoto nálezu. K tomu Ústavní soud uvádí, že již v nálezu ze dne 2. 5. 2016 sp. zn. I. ÚS 3693/15 [(N 82/81 SbNU 393), všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>] připomenul, že v takových situacích je nutné po obecných soudech požadovat, aby se zvláštní pečlivostí zkoumaly existenci podmínek dalšího trvání vazby a vytvořily procesní prostor pro vyjádření případných nových okolností podstatných pro rozhodování o vazbě.

14. Za takový postup nelze označit vypořádání námitek stěžovatelky obecnými soudy ani v dalším pokračování vazebního stíhání, které je předmětem přezkumu v nyní projednávané ústavní stížnosti, byť se jedná o obecně uznávaný složitý, až neřešitelný problém (viz např. studii Freitas, A. M., Inácio, A. R., Saavedra, L. Motherhood in Prison: Reconciling the Irreconcilable. *The Prison Journal*, sv. 96, č. 3. Roč. 2016). Zde např. okresní soud v napadeném usnesení (str. 4) jen uvádí, že stěžovatelka "svým páčáním závažné organizované trestné činnosti aktuálně způsobila stav, kdy není schopna zajistit výchovu a výživu svých malých dětí a její děti aktuálně nemohou vyrůstat se

svými rodiči", a že "na tyto skutečnosti měla myslet daleko dříve". Ústavní soud sice neodhlíží od toho, že tento názor je zastáván v diskuzi o právech matek omezených na osobní svobodě velmi často (srov. k tomu téměř doslova stejné názory části odborné veřejnosti jako "they think should have thought about her children prior to committing a crime" uváděné ve studii Hamper, C. Can Life in Prison be in the Best Interests of the Child? Ohio Northern University Law Review, sv. 41, č. 1, roč. 2014, s. 221, a tam uvedené prameny), nicméně tím není možno uspokojivě vypořádat námitky stěžovatelky ohledně možnosti udržování vztahu s jejími dětmi, jak to vyplývá zejména z čl. 32 odst. 4 Listiny.

15. Ústavní soud tak sice musí přisvědčit závěrům obecných soudů o prokázání výše uvedených vazebních důvodů (blíže sub 12), přičemž musí zdůraznit, že vazba jako zajišťovací institut má zajistit dosažení účelu trestního řízení podle § 1 odst. 1 trestního řádu. Její uvalení proto musí z povahy věci sloužit k tomu, aby tento účel nebyl v rozporu s veřejným zájmem zmařen nebo aby jeho dosažení nebylo ztíženo. V takovém případě nelze na rozdíl od výkonu trestu (§ 322 trestního řádu) uvažovat o jeho odkladu. Proto odmítnutí takového návrhu nelze považovat za diskriminační, a to ať již ze stěžovatelkou uváděného důvodu její národnosti (nebyla důvodem pro nevyhovění stížnosti), ale ani z hlediska toho, že je podle předložených rodných listů matkou dcery narozené dne XY a syna narozeného dne XX.

16. Obě rozhodnutí obecných soudů však navzdory zásadě koherence ústavního pořádku pominula druhý ústavní aspekt uvalení vazby, tedy střet veřejného zájmu na dosažení účelu trestního řízení s ústavně zaručeným právem rodičů na to, aby jejich děti byly od nich odloučeny jen rozhodnutím soudu na základě zákona (čl. 32 odst. 4 Listiny). Jinak řečeno, rodičovství není samo o sobě absolutním důvodem pro vyloučení možnosti uvalit vazbu na matku novorozence, jak se toho domáhá stěžovatelka. Je však důvodem pro to, aby obecný soud se s tímto v praxi řídkým případem náležitě vypořádal, jak to předpokládá § 28a odst. 1 zákona č. [293/1993](#) Sb., o výkonu vazby, ve znění zákona č. [52/2004](#) Sb. (dále jen "zákon o výkonu vazby"). Z čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny lze dovodit požadavek, aby veřejná moc při jinak přípustném zásahu do rodinného života a rodičovských práv přihlížela rovněž k tomu, že trestně stíhaná matka je součástí ústavně chráněného institutu rodiny, nejen osamoceným jedincem (k tomu viz např. Datesman, S. K., Cales, G. L. I'm Still the Same Mommy: Maintaining the Mother/Child Relationship in Prison. Prison Journal, sv. 63, č. 2, roč. 1983, s. 143 n.), takže zásah do její pozice by měl být odůvodněn z hlediska principu proporcionality (viz níže sub 17 n.), kdy se bude zvažovat jak dosažení účelu trestního řízení, tak možnost zachování rodičovských práv v podmínkách, kdy nelze uvalení vazby z legitimních důvodů (viz sub 12) nejen odložit (jedná se o zajišťovací institut), nýbrž ani nahradit jiným mírnějším prostředkem. V takovém případě nelze nevypořádat žádost stěžovatelky jinak, než posouzením, zda by bylo v tzv. nejlepším zájmu dítěte podle čl. 3 a 9 Úmluvy o právech dítěte ve spojení čl. 10 Ústavy, aby bylo umístěno společně s matkou ve vazební věznici, nebo naopak by to bylo s ním v rozporu. Jestliže se obecné soudy touto otázkou vůbec nezabývaly, porušily tím ústavní práva stěžovatelky.

17. V takové situaci bylo úkolem všech příslušných orgánů veřejné moci zabývat se tím, zda je uvedený zásah oprávněný a respektující základní práva a svobody dotčených osob (srov. čl. 1 odst. 1 Ústavy). Zvláštní povinnost pak mají orgány soudní moci, které musí základní práva a svobody chránit i proti jednání ostatních orgánů veřejné moci (srov. čl. 4 Ústavy). Uvalení vazby v souladu se zákonem je legitimním omezením osobní svobody (srov. čl. 8 odst. 5 Listiny), zároveň však při něm dochází k omezení dalších ústavních práv, v případě žen po porodu navíc ve větším rozsahu než u jiných vazebně stíhaných osob. Z ustálené judikatury pak vyplývá, že v případě střetu některého ze základních práv (vyjmenovaných v hlavě druhé Listiny) s jinou ústavní hodnotou je úkolem orgánů veřejné moci (a v první řadě soudů) zvolit při legitimním omezení některého práva takový postup, který zachovává všem dotčeným základním právům nejvyšší možný stupeň ochrany a nenarušuje je tak více, než je nezbytně nutné. Nejde přitom pouze o ochranu vazebně stíhané osoby, stejně

důležitá jsou i ústavní práva osob ostatních (zejména členů její rodiny). Všechna tato práva musí stát zohledňovat a chránit v maximálně možné míře, za současného splnění svých povinností při potírání trestné činnosti. Obecné soudy tak mají povinnost dohlížet na nalezení optimálního rozsahu ochrany obou dotčených zájmů [srov. např. náleze ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU 57; 214/1994 Sb.)]. Jako obecně přijímaná metoda ke splnění této povinnosti slouží obvykle provedení tzv. testu proporcionality [srov. např. náleze ze dne 2. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 6/13 (N 49/69 SbNU 31; 112/2013 Sb.)].

18. Svě povinnosti posoudit možnou míru ochrany základních práv stěžovatelky a jejích dětí však soudy v dané věci nedostály, když žádné hodnocení, alespoň vzdáleně podobné testu proporcionality, ve svých úvahách neprovedly a k obecnému pravidlu plynoucímu z čl. 32 Listiny a konkretizovanému v § 28a odst. 1 zákona o výkonu vazby ("Obviněná žena, které se během výkonu vazby narodí dítě, může mít toto dítě u sebe a starat se o ně, pokud toto dítě nebylo soudem svěřeno do péče jiné osoby.") navzdory své povinnosti plynoucí z čl. 4 Ústavy vůbec nepřihlédly.

19. Okresní soud se s tímto ústavně zaručeným právem stěžovatelky v napadeném rozhodnutí vypořádal pouhým konstatováním, že na uvedené zájmy měla stěžovatelka myslet před páčáním trestné činnosti. Kromě toho v odůvodnění svého usnesení v části týkající se otázky odloučení (nikoli při zdůvodnění tzv. předstížené vazby) pokračoval vyjádřením (viz sub 3 a zejména sub 14), které je v rozporu s principem presumpce nevinoty podle čl. 40 odst. 2 Listiny. Jestliže by se jednalo toliko o nevhodné vyjádření, které obvykle samo o sobě není důvodem vyhovění ústavní stížnosti (srov. např. usnesení ze dne 9. 8. 2016 sp. zn. III. ÚS 1060/16 nebo bod 15 usnesení ze dne 1. 2. 2018 sp. zn. III. ÚS 1975/17), mohl ho sám okresní soud, případně soud stížnostní napravit na jiném místě, což se však nestalo. Zde je třeba okresnímu soudu vytknout, že nerozlišil posuzování důvodů tzv. předstížené vazby a rozhodování o žádosti stěžovatelky, aby nebyla odloučena od svých nezletilých dětí, protože uvedený závěr o důsledcích jí za vinu kladené (páčání) trestné činnosti rovněž nebere v potaz ústavní práva upravující vztah rodičů a jejich nezletilých dětí. K tomu lze pouze poznamenat, že právní řád České republiky rovněž umožňuje odsouzeným pečovat o své děti (zejména ve věku do tří let, což je rovněž evropským i světovým standardem - viz k tomu údaje in Freistas, A. M., Inácio, A. R., Saavedra, L. *Motherhood in Prison: Reconciling the Irreconcilable*. *The Prison Journal*, s. 416 n.) i v podmínkách omezené osobní svobody (§ 67 zákona č. [161/1993](#) Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění zákona č. [276/2013](#) Sb.).

20. Toliko pro úplnost lze uvést, že krajský soud pak argumentaci okresního soudu považoval za dostatečnou s doplňkem, že existence rodičovského vztahu není pochopitelně důvodem pro propuštění stěžovatelky na svobodu. Konečně, při předchozím rozhodování o vazbě krajský soud uvedl, že z lidského hlediska chápe nepřijemnou situaci stěžovatelky, nicméně její mateřství není důvodem pro neaplikaci institutu vazby. Vězeňská služba je povinna se postarat o život a zdraví stěžovatelky i jejího dítěte. Dle krajského soudu není v jeho možnostech, aby zajistil stěžovatelce umístění do konkrétní věznice, kde by mohla být s dětmi, za situace, kdy kapacita této je vyčerpána (srov. str. 6 usnesení krajského soudu ze dne 8. 8. 2017 č. j. 1 To 440/2017-168). Uvedený závěr dle Ústavního soudu podtrhuje nepochopení výše zdůrazněné role soudů při ochraně základních práv a svobod v přípravné fázi trestního řízení a nezbavuje je to povinnosti se s takovou žádostí stěžovatelky řádně vypořádat.

21. V této části napadená rozhodnutí obecných soudů považuje Ústavní soud za pomíjející základní práva stěžovatelky a jejích dětí. Z obecně přijímaného chápání základních práv a svobod vyplývá, že tyto se uplatňují jako ústavní principy, o jejichž naplnění se musí stát prostřednictvím právního řádu postarat (tzv. objektivní funkce ústavních práv). V konkrétních řízeních tedy soudy nemohou, tak jako u jiných, podústavních právních institutů, dospět k závěru, že se základní právo jako celek bude uplatnit, anebo nikoliv. Naopak musí hledat nejvyšší možnou míru jeho uplatnění v dané situaci, k

čemuž mimo jiné slouží právě provedení tzv. testu proporcionality. Obecné soudy však v tomto případě dospěly k jednoznačnému závěru, že výkonem vazby stěžovatelka v podstatě ztratila ústavní oprávnění podílet se na péči o své děti, včetně novorozeného syna. Pro úplnost lze doplnit, že tento závěr žádným právním argumentem nepodložily, s výjimkou tvrzení, že zákon neuznává rodičovství jako důvod pro propuštění z vazby; pominuly však vypořádat se s otázkou oddělení matky a dítěte (otec je rovněž ve vazbě) úvahou o možnosti umístit dítě s matkou. Soudy tak v dané věci dospěly, a to ještě nedostatečným způsobem, k jedinému závěru, že nemohou stěžovatelku zcela propustit na svobodu jen proto, že je matkou malých dětí. I kdyby se po úplném, ústavně konformním zhodnocení, které však soudy neprovedly, ukázal být závěr o nutnosti trvání omezení stěžovatelčiny osobní svobody jako ústavně přípustný, nelze s ním vypořádání stěžovatelčiny námitek uzavřít, protože zde existuje další možnost zmírnění zásahu do rodičovských práv. Tím, že soudy rezignovaly na zhodnocení důležitosti ostatních aspektů ochrany dalších ústavních práv, porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a nepřímou rovněž právo stěžovatelky a jejích dětí na ochranu rodinného života, rodičovství a rodičovskou péči podle čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny.

22. Podobně jako nelze hodnocení daných námitek zakončit toliko závěrem o nemožnosti propuštění stěžovatelky na svobodu (a nemožnosti soudu zajistit stěžovatelce umístění do lepšího zařízení), nemůže Ústavní soud přisvědčit naopak ani námitce, že by existence rodičovství k novorozenému dítěti musela bez dalšího znamenat nemožnost aplikace institutu vazby. Dle Ústavního soudu je úkolem orgánů činných v trestním řízení nalézt pro zachování všech důležitých (zejména nenahraditelných) ústavních hodnot optimální kompromis. Ten bude pochopitelně vypadat v každém individuálním případě odlišně, podle množiny dotčených zájmů a míry jejich porušení, či ohrožení. Klíčovým a soudy zcela opomenutým kritériem pro nalezení takového řešení bude tzv. nejlepší zájem dítěte podle čl. 3 a 9 Úmluvy o právech dítěte, který je dle ustálené judikatury předním kritériem při rozhodovací činnosti o právech dětí [viz např. nálezy ze dne 30. 6. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 23/02 (N 89/33 SbNU 353; 476/2004 Sb.); ze dne 8. 7. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 15/09 (N 139/58 SbNU 141; 244/2010 Sb.), bod 29; ze dne 15. 10. 2014 sp. zn. IV. ÚS 3305/13 (N 193/75 SbNU 177); ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739); ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. III. ÚS 3363/10 (N 131/62 SbNU 59); či ze dne 29. 6. 2017 sp. zn. I. ÚS 3226/16]. Teprve pokud by soudy na základě dostatečného množství důkazů mohly dospět k závěru, že péče o děti ze strany stěžovatelky není v jejich nejlepším zájmu (typicky půjde o případy, kdy stíhaná trestná činnost bude nějak dítě ohrožovat nebo dostatečnou trvalou péči bude dítěti poskytovat druhý rodič na svobodě), může dojít k legitimnímu oddělení stěžovatelky od jejích dětí. Posoudit tento aspekt je však úkolem obecných soudů, neboť jinak by se tím Ústavní soud dostával do role další instance vazebního řízení; ta mu však jako soudnímu orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) nepřísluší.

23. Nejlepší zájem dítěte se projevuje jako jeden z rozhodujících principů rozhodování i v trestním řízení, a to dokonce i při určování trestu (srov. např. nález ze dne 7. 8. 2017 sp. zn. II. ÚS 2027/17). Jako neurčitý pojem je třeba jej vykládat vzhledem k okolnostem případu, takže nelze vyloučit, že naopak v nejlepším zájmu dítěte může být i to, že s matkou umístěno nebude, tak jak to předpokládá obecně čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, když stanoví, že úkolem smluvní strany Úmluvy o právech dítěte je zajistit, aby "dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte" [již uvedená studie Hamper, C. Can Life in Prison be in the Best Interests of the Child Ohio Northern University Law Review, sv. 41, č. 1, roč. 2014, s. 202 n., mimo jiné uvádí, že je to povinností všech soudů a že je třeba např. hodnotit programy vězeňských školek (prison nursery programs)]. Tak kupříkladu zájem na upřednostnění přísnější vazby bez možnosti přímé péče o děti bude zásadně významně posílen v případech trestné činnosti, jejíž obětí by i v "kompromisních" podmínkách mohly odůvodněně být děti, či v případech, kdy dostatečnou výchovu může zajistit druhý rodič s možností častých návštěv věznice. Zásadou však má být stav, v němž se orgány činné v trestním řízení pokusí nalézt řešení, které by - v závislosti na

postoji rodičů - výkon péče o velmi malé děti umožnilo.

24. Posuzované řízení však dle Ústavního soudu odhaluje další ústavněprávní systémové problémy související s výkonem rodičovských práv při probíhajícím vazebním řízení. Podle spisového materiálu v předmětné věci došlo v České republice ke stavu, kdy stát často není schopen zajistit řádnou péči ani o ty nejmenší děti ze strany jejich matek nacházejících se ve vazbě. Při připomenutí skutečnosti, že ve vazbě jsou osoby neodsouzené, a nelze se tedy spokojit s argumentem nutného vedlejšího omezení přirozených práv jako u výkonu trestu odnětí svobody, je takový stav dle Ústavního soudu nepřijatelný (viz k této povinnosti státu činit potřebná opatření k zajištění péče, byť v jiné souvislosti, nález ze dne 23. 1. 2018 sp. zn. I. ÚS 2637/17). Navíc, pokud stát vydává prostředky na provoz zvláštních věznic pro pobyt dětí a rodičů, kteří byli odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody, považuje Ústavní soud za nepřijatelné, aby podobné zařízení nebylo v odůvodněných případech dostupné pro osoby vazebně stíhané, jak to předpokládá shora uvedené ustanovení § 28 zákona o výkonu vazby, a rovněž tak již s ohledem na podíl žen mezi trestně stíhanými osobami [v různých státech se uvádí podíl žen mezi 2,9 až 7,8 % - viz studii Internationale Studie zum Frauenstrafvollzug Bestandsaufnahme, Bedarfsanalyse und "best practice". Greifswald 2005, s. 3, když Česká republika je podle Statistické ročenky vězeňské služby za rok 2016 (dostupná na <https://www.vscr.cz/>, s. 52, 90, 93) na samé horní hranici] a s ohledem na podíl matek novorozenců mezi stíhanými ženami.

VI. Závěr

25. Napadenými rozhodnutími tak došlo k porušení stěžovatelčina ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s právem nebýt odloučena od svých nezletilých dětí podle čl. 32 odst. 4 Listiny a presumpcí neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny, přičemž porušení této presumpce neviny bylo shledáno pouze v tom, jak bylo odůvodněno toto odloučení (viz sub 3, 14 a 19), nikoli však v tom, jak bylo odůvodněno uvalení předstižné vazby, které bylo naopak shledáno ústavně konformním.

26. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něj upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu. Proto mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení o podané ústavní stížnosti rozhodl tak, že jí podle § 82 odst. 1 a odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadená usnesení podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Další články:

- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)